

Feljton: Nepoznata prošlost obitelji Todorić

Istraživanjem zanimljive i burne prošlosti Todorićevih rekonstruiramo događaje i motive koji su prethodili stvaranju neviđena poslovnog carstva u ovom dijelu Europe

Ivićeva politika za NDH: Ni s ustašama ni s partizanima

Todorićev djed zauzeo je neutralnu poziciju sa svakom od zaraćenih strana u dobrim odnosima, ali na distanci. Kako je bio poznat kao prijeratni glavar, u rizičnim je situacijama mogao i posredovati

Vica Radoš
redakcija@vecernji.net

Velike političke promjene prije Drugoga svjetskog rata i proglašenje Nezavisne Države Hrvatske nagale su rođonučnika dinastije Todorić, Ivana Todorića Ivića, na političko povlačenje i pasiviziranje. Kako se tijekom svoje vladavine u Zmijavcima nije ozbiljnije zamjerio domaćim ljudima, ustaše se nisu osvećivali Todorićima ni njihovoj rodbini. Poslije proglašenja NDH, Todorić je sazvao seosku skupštinu na kojoj je trebao najaviti svoje povlačenje ili, modernim jezikom rečeno, ostavku. Usto, trebao se birati novi seoski glavar. „Ja i sestra čuvale smo ovce pa smo otišle gledati i slušati kako će se to rasplesiti. Jedan Nadarević pita našeg čaću za koga će glasovati. – Tko će za koga, u to ne ulazim – odgovorio mu je čaća.

– Hoćemo Starog, hoćemo Starog! – vikali su“, prisjeća se Ana Odorić. Međutim, Ivan Todorić Ivić odbio je prijedlog da ga se bira za seoskoga glavara, povukao se. Dobro je procijenio da mu vlasti NDH takvo što ne bi dopustile zbog političke opcije za koju se bio zauzimao prije rata. „Kad je došla NDH, čaća se povukao, nije htio ni čuti za to, na skupštini pokraj Ivićeva orla (riječ je o orahu, op. a.) glasno je rekao: – Ljudi, ja sam bio pet godina glavar i sad odustajem.

Kome sam dužan jaje, vratit ću mu kokoš, kome sam dužan kokoš, vratit ću mu janje. Odlazim uzdignuta čela, nikoga nisam ugrozio, savjest me ne peče, a vi sad glasujte za koga hoćete. I tako je naš čaća predao dužnost seoskoga glavara“, prisjeća se Ana Odorić riječi svoga oca, ali i dugogodišnje ogorčenosti svoje majke koja je bila protiv toga da joj se muž bavi politikom. „Naša mater Mara uopće nije voljela tu politiku, bila je iz bogate obitelji, a kako je čaća bio zgodan, udala se za njega“, dodala je Ana Odorić.

Izbjegavanje uniforme

„Za NDH“, nastavila je Ana Odorić, „moga čaću vlasti nisu ni kudile ni hvalile. Partizani su se prema njemu ponašali kao da je nitko i ništa na ovome svijetu.“ Naime, za Drugoga svjetskog rata Ivan Todorić Ivić zauzeo je neutralnu poziciju vodeći se mišlju da sa svakom od zaraćenih stra-

Kad je došla NDH, Ivan Todorić Ivić odbio je prijedlog da ga se bira za seoskoga glavara, povukao se

Ivan Todorić Ivić kod partizanskog prijatelja uspio je isposlovati da mu najstariji sin ne ide u napad na Š. Brijeg

na bude u dobrim odnosima, ali na distanci. Iako su iz Runovića i Zmijavaca poznati hrvatski nacionalisti, poput Karogšana koji su se vratili s Lipara, Ivića nitko nije dirao. Budući da je zauzeo takvu poziciju i bio poznat kao prijeratni glavar, u rizičnim je situacijama mogao posredovati i kod ustaša i kod partizana.

„Kad su Nijemci zarobili poznatog partizana iz Makarske, Rudu Mišu i njegove roditelje, moj je čaća išao jednom starom ustaši, Karogšanu, koji je bio glavni, da ih izbavi iz zatvora. Na riječ moga čaće Karogšan je sredo kod Švaba da puste roditelje Mišine, ali njega nisu pustili. Švabe su rekli Miši da može birati hoće li biti obješen ili strijeljan, a on je rekao da hoće biti strijeljan. Takva je smrt lakša, brža“, priča Ana Todorić Odorić.

No partizan Miše prije strijeljanja uspio je pobjeći iz zatvora, spasiti se i povezat sa svojim partizanskim odredima.

Pred kraj rata, od studenog 1944. do veljače 1945. partizani su, prije konačna napada na Široki Brijeg, proveli mobilizaciju po Dalmaciji. Godište Ivana Braje Todorića, najstarijega Ivićeva sina, trebalo je unovačiti. Komunisti su htjeli da najstariji Ivićev sin bude primjer, a Ivić ga je pak htio maknuti dalje od vojske. Želio je da najstariji sin izbjegne napad na Široki Brijeg pod izlikom da je bolestan.

„Godine 1945. čaću su partizani odveli u Vinjane da radi na nekom mostu. Pokojni je

Brajo trebao u vojsku. Ona su partizani rekli: – Ivićev se Ivan skriva, ne želi na Široki Brijeg, a njegovo je godište u bunkeru. Partizani su Braju pokupili i s njim na Široki Brig, iako je bio kratkovidan. Čaća im je rekao da je Brajo bolestan i kratkovidan, nosi naočale i nije za pušku. Ali, ‘ko te pita. Oni su rekli, ako ide Ivićev sin, idi će i drugi“, prisjeća se A. Odorić.

Pa ipak, njezin je otac uspio najstarijega sina maknuti od napada na Široki Brijeg, poslan je u Bašku Vođu. To je sredo partizan Miše čije je roditelje Ivić izbavio iz zatvora.

Mlađeg Ivićeva sina, Antu Todorića (oca danas poznatoga Ivice, op. a.), koji je rođen 1937., nije hvatala mobilizacija.

Međutim, Ivan Ivić Todorić nije pred kraj rata uspio spasiti ustašu Karogšana koji je, zapravo, najzaslužniji za spašavanje roditelja partizana Miše. Karogšan nije dočekao milost komunisti.

Pad NDH

Kad je pala NDH, ustaša Karogšan, koji je smatrao da se nije zamjerio ljudima, čak ni partizanima, nije nikamo pobjegao, ostao je u zavičaju. No Miše ga je odveo u Makarsku da mu se sudi. Obitelj Karogšana otišla je k Iviću Todoriću da intervenira i bude posrednik jer se Karogšan bio zauzeo za Mišine roditelje.

„Karogšanov čaća došao je mome čaći i rekao: Iviću, moj je sin učinio dobro Mišinim roditeljima, ođi ta-

Upravna zgrada poljoprivrednog dobra u Božjakovini gdje je direktor Todorić i stanovao

Poslije studija Ante Todorić imenovan je direktorom dobra u Božjakovini

Godine 1955., poslije studija

agronomije, Ante Todorić imenovan je direktorom poljoprivrednog dobra u Božjakovini, gdje je dobio stan u nekadašnjem dvorcu. To gospodarstvo nedaleko od Dugog Sela za Banovine Hrvatske osnovao je Slavko Kolar, poznati književnik i haesesovac. Postati direktor Božjakovine značilo je veliku priliku i odskočnu dasku za mladog Antu Todorića. On tu priliku nije propustio. Gospodarstvo u Božjakovini

šezdesetih je godina posjetio i Antun Vrdoljak, koji je za jedan hrvatski magazin pisao o Slavku Kolaru te je u sklopu istraživačkoga rada posjetio i Antu Todorića.

„Došli smo tamo, mislim da smo čak i noćili i razgovarali s Todorićem o Kolaru, on je sve znao“, prisjeća se Vrdoljak, koji uvijek ističe temeljitost Ante Todorića. On je, naime, još u vrijeme gimnazije čitao literarne radove mladog Vrdoljaka. Mislio je da će Vrdoljak postati pisac.

ANTE TODORIĆ
s ocem Ivanom,
lijevo, i rodbinom
na obiteljskom
okupljanju

Poslije II. svjetskog rata Ivić se posvetio poljoprivredi, bio je vinogradar i predstavnik duhanara Imotske krajine te školovao djecu. Dvojicu najstarijih sinova poslao je u školu u Križevce

Ivan Todorčić Brajo, najstariji
stric Ivice Todorčića, bio
je dekan Agronomskoga
fakulteta u Zagrebu

Stara obiteljska kuća Todorčića u zaseoku Todorčići u općini
Zmijavci. Malo je danas ondje Ivićevih potomaka

mo, reci im to". Ivić je doista pronašao Mišu, no on je bio neumoljiv.

– Oprostite ću mu kao i oni meni. Nemojte ga objesiti, strijeljajte ga!

Mišina rođena mater zavalila je pred sinom: – Milka ti kojim sam te zadvojila, pomoz mi čoviku, on je pomogao nama! Uzalud.

Karogljana su strijeljali, sjećam se da mu je žena bila iz Bugojna, nisu imali djece", kaže Ana Odorić.

Kad su došli na vlast, lokalni su komunisti prema Iviću bili ravnodušni. Stoga se Ivić posvetio poljoprivredi, bio je vinogradar i predstavnik duhanara Imotske krajine te školovao djecu. No njegov je stav bio da

se ženska djeca ne trebaju školovati.

„Nama kćerima govorio je kako je važno da tek toliko znamo čitati i pisati kako bismo mogle pročitati pisma ako bi nam ih momci pisali iz vojske. Tako se ja i Maša nismo školovale.

Nije nas školovao uz obrazloženje da će muškoj djeci biti tanak dio kad se budu dijelili, htio je da imovina oстане sinovima, njima petoricu", prisjeća se Ana Odorić Curka.

Učitelj skeptičan prema Anti

Najstariji Ivićevi sinovi, Ivan i Ante, brzo su završili pučku školu, do četiri razreda.

„Nije to bila redovita škola. Brajo i Ante polagali su osnovnu školu do četiri razreda, išli su u građansku školu u Imotski, u nižu gimnaziju. Svaki su dan pješali po 20 kilometara. Upravitelj te škole bio je Pere Perić. U njoj nije bilo privilegija, a upravitelj je govorio: Ivan može nastaviti školovanje gdje hoće, ali ne znam dokle će Ante stići", priča Ana Odorić o školovanju svoje braće.

„Pješice su djeca dolazila ovdje u Imotski, u gimnaziju, sa svih strana, iz ovih

okolnih imotskih sela i s Posušja. Mučili su se, išli su preko polja svaki dan u školu. Odatle su išli u Zagreb na sveučilište, a onda opet, gore u Zagrebu, muči se, trudi i završi", priča fra Vjekoslav Vrtić.

Kad su braća završila nižu gimnaziju 1942., postavilo se pitanje kamo dalje na školovanje.

U Križevcima su upisali srednju gospodarsku školu, poznatu po tome što je dala velik doprinos hrvatskom agraru jer su se u njoj školovale generacije hrvatske mladeži.

„Kad je moj čača poslao sinove u školu u Križevce, ljudi su govorili da je to dobar put, uvijek se to gledalo. Sjećam se da su braća pričala kako su imala jedne cipele za izlazak. Onaj tko bi izišao van, obuo bi cipele, a drugi je ionako kod kuće. Nisu imali ništa", prisjeća se njihova sestra Curka.

Zbog ratnih neprilika, braća su poljoprivrednu školu u Križevcima završila 1948.,

Kad su došli na vlast, komunisti su prema Iviću bili ravnodušni. Stoga se on posvetio poljoprivredi

Ante i Ivan Todorčić imali su jedne cipele za izlazak. Onaj koji bi izišao van obuo bi cipele, a drugi je ionako bio u kući

i to vrlo uspješno i s visokim ocjenama.

Ante je poslije u Zagrebu završio Agronomski fakultet 1954. godine. Od 455 upisanih studenata drugi je završio taj fakultet i bio jedan od najboljih studenata svoje generacije. Dok je studirao, paralelno je bio nastavnik poljoprivrednih predmeta u jednoj nižoj poljoprivrednoj školi. Na studiju je upoznao Miru Pošteć iz Kloštar Ivanića.

Na praznicima se radio

Kad je završio studij, Ante Todorčić bila su otvorena sva vrata jer je Hrvatska i cijela Jugoslavija u to vrijeme bila uglavnom zaostala seljačka zemlja kojoj su trebali stručnjaci svih mogućih profila. S obzirom na nestašicu hrane, agromija je bila perspektivna djelatnost. Ante Todorčić je, stjecajem okolnosti, vrlo brzo poslije studija postao upravitelj gospodarskoga dobra u Božjakovini.

Znanje iz agrara umnogome mu je pomoglo da podigne poljoprivredno dobro Božjakovinu i da se za nje ga čuje. Stoga se, jer je formalno bio član SK, na nje ga počelo računati u svim kadrovskim križaljicama. Iako ga politika nije zanimala, zbog postignutih rezultata komunisti su počeli na njega ozbiljno računati, posebno u kombinatorici s rukovodećim položajima u društvenim poduzećima. Antin je stariji brat Ivan, pak, nakon studija, poslije doktorirao i postao dekan Agronomskoga fakulteta u Zagrebu.

I ostala braća, dakle stričevi Ivice Todorčića, završila su fakultete. Petar je na Medicinskome fakultetu diplomirao medicinu i bio liječnik, danas je u mirovini. Njegov brat Stipe Todorčić diplomirao je pravo i imao sudačku karijeru. Bio je, naime, sudac na Općinskom sudu u Zagrebu, u tzv. Palači pravde. Njihova najmlađa sestra Iva, jedina od ženske djece koja se školovala kada je Ivić malo promijenio pristup, završila je pedagogiju i danas je umirovljena učiteljica. I njihov brat Vid doškolovao se u Osijeku.

Za školskih praznika, kad bi došli u Zmijavce, svi su morali raditi. Išli su u polje okopavati vinovu lozu, brati duhan, orati, kosti i čuvati stoku ako je trebalo.

„Ponesi motiku i radi, nije kod čače bilo nerada", kaže Ana Odorić.

Kad su mu djeca završila fakultete i oženila se, rjeđe su dolazili u Zmijavce. „Čača bi zimi otišao tamo, malo u Zagreb, ali bi uvijek govorio: – Odoh ja kući u Zmijavce...

Kako je mještanima u Zmijavcima bila potrebna zemlja na kojoj bi gradili kuće, čača je prodavao zemlju i novac davao sinovima. Neki su kupovali stanove, neki aute“.

Sutra:

Kako su Poštećki iz Kloštar Ivanića postali familija s Todorčićima